

Modely myšlenkové (konstrukce)

Filosofovat nelze jen kritickými komentáři existujících systémů, ale ani postulováním strategických rozvrhů žádoucích; to je možný začátek filosofické práce, jeden z předpokladů, ale rozhodující je samo provedení. To nemusí nutně znamenat psaní rozsáhlých traktátů, protože právě tam se leccos ztratí, ať už v důsledku opomenutí, ať už záměrným odváděním pozornosti od některých nedomyšleností. Jestliže však právě takové „komentování“ v současné filosofii převládá, je to doklad krize ve filosofii. Tady nepostačí čekat na nějakého genia, který by přišel s novými myšlenkami; to je přílišně zjednodušené očekávání. Je naopak třeba najít nové prostředky, jak tušené a někdy i celkově rozvržené projekty začít vypracovávat a uskutečňovat. A po mém soudu je tu pouze jediná perspektiva: filosofové se musí naučit s myšlenkovými modely (intencionálními „předměty“, „objekty“) pracovat jinak, jiným způsobem. A ovšem, aby to vůbec bylo proveditelné, je třeba změnit, re-konstruovat ty předměty (objekty) samy. To znamená, že je naprosto nezbytná věcná a co nejpřesnější kritická analýza tzv. předmětného myšlení, které bylo velmi úspěšně odstartováno ve starém Řecku a které se obrovskou silou prosadilo zejména v novověké přírodovědě (což mělo významný dopad na veškeré evropské myšlení, ale že tato kritiky nesmí být orientována na odmítání a zavrhování veškerých myšlenkově konstruovaných modelů, čímž by se pohříchu otevřely brány jakési podivné renesanci ne sice „mýtu“, ale jeho nápodoby, jakéhosi pseudo-mýtu (či jakýchsi nových „mytologismů“, jak toho termínu užíval Landsberg). Bez myšlenkových konstrukcí nelze novým způsobem filosoficky pracovat, protože základní provedení systematického postupu na logické rovině se bez nich nikdy nemůže obejít. Ovšem právě tak, jako se kdysi dávno první řečtí filosofové inspirovali na intencionálních „objektech“ geometrických (a vůbec matematických), tak je třeba také dnes najít nějaký odlišný typ intencionálních „předmětů“, které by nebyly redukovány na bezčasové a jen pseudo-prostorové „objekty“, jako je trojúhelník nebo kružnice apod. Kritických pohledů na dosavadní epochu myšlenkovou, která se ocitá v hluboké krizi, už máme možná nadpočet. Čeho je zapotřebí, to je konečně pozitivní pokus začít přísně a přesně postupovat při rozvrhu a výstavbě nových postupů. Tady nelze očekávat nejen pomoc od současných věd, ale ani dostatek porozumění. Jistou nadějí je možno vkládat do špičkových teoretických biologů, kteří nahlédnout, že stále ještě velmi produktivní redukcionismus zavrhuje některé ústřední perspektivy, bez nichž „nová biologie“ zůstane jen snem.

(Písek, 030804-1.)